

Artur Grabowski

Instytut Książki

KRZYSZTOF KOEHLER

- z archiwum autora

urodził się w 1963 w Częstochowie, po studiach polonistycznych w Krakowie osiadł w tym mieście, ale stale dojeżdża do Warszawy... Oryginalny poeta i niestandardowy badacz staropolszczyzny, odważny publicysta i precyzyjny analityk literatury, autor powieści, scenarzysta filmowy i librecista operowy. Współzałożyciel „brulionu”, dyrektor poważnych instytucji. Jedną z najciekawszych osobowości współczesnej kultury polskiej.

O ile w pierwszej książce z roku 1990 zatytułowanej *Wiersze* młody poeta prezentuje się jako dojrzały Europejczyk, znający, co to elegia, a co ekloga, kolegujący się z Dantem i pokpiwający sobie z Goethego, to wydany trzy lata później tom *Nieudana*

pielgrzymka skomponuje jako liryczny pamiętnik „barbarzyńcy”, buńczucznie akceptującego ten przydomek, którym sami określili się poeci w sławnej antologii bezimiennych *Przyszli barbarzyńcy*. Krzysztof Koehler wyróżniał się spośród nich nie tylko swoją romantyczno-barokową dykcją, ostentacyjnie niezależną od aktualnego medialnego slangu, ale nie ulegał też starym pokusom nowej prywatności, ani odradzającym się lingwistycznym grom, ani toksycznym lub ozdrowieńczym smakom cudzoziemszczyzny. Okazało się, że to właśnie tradycja, i to ta rodzima, odkryta w osobistym doświadczeniu, uczyni głos poety słyszalnym w zgiełku ponowoczesności. W tym poemacie po raz pierwszy ujawni się skłonność poety do komponowania cykli, do ujmowania kolejnych wierszy w porządkującą doświadczenia formę dziennika lirycznego, poetyckiej sylwy, notatnika, bloga. Ułożone w koleje losu, włożone w koleiny codziennych przygód z doczesnością, zapiski te, wiersz za wierszem, zmierzają do... iluminacji. Droga poety nie ma celu, za to oferuje wędrowcowi zbawienne tarapaty, z których każdorazowe ocalenie przenosi go na wyższy poziom duchowego doświadczenia.

Kolejne tomy, łącznie z obszernym wyborem *Na końcu długiego pola* z 1998, przyniosą wciąż to samo ponawiane pytanie o metafizyczny wymiar własnego losu i sens poetyckiego powołania. Zarazem coraz wyraźniej będzie się z nich wyłaniał autoportret autora: bynajmniej nie nadwrażliwca, mizdrzącego się do lusterka, lecz artysty o mocnej osobowości, który nie waha się odcisnąć swojej sygnatury na dokumentach epoki, żeby włączyć się w debatę o kształt polskiej duchowości i zachodniej cywilizacji. Konfesja osobista, jako wypowiedź w sprawie publicznej, przypomina postawę Mickiewicza, intelektualny liryzm podejmuje dykcję Norwida i Herberta, sam zaś autor przyznaje się do fascynacji obywatelską poezją barokowych kronikarzy epoki, w rodzaju Wespazjana Kochowskiego czy Wacława Potockiego. *Partyzant prawdy*, z roku 1996, zgromadzi wiersze otwarcie religijne, będą one naturalnie powracały w późniejszej twórczości poety niczym codzienna, szara modlitwa. Ale w miniaturowych krajobrazach, wyciętych na środku białej strony, nie panuje cisza; nawet w najbardziej intymnych wierszach Koehler zdaje się wypowiadać wobec innych, osobiście i otwarcie, pełnym głosem śpiewaka wyznającego wiarę w moc słowa i nieskłamanego świadectwa. Ten dźwiękowy wymiar wierszy sytuuje je nieoczekiwanie w nurcie amerykańskiej ballady w stylu Dylana czy rapowanych manifestów chłopaków z podwórka. Nie zaskakuje więc temat kolejnego tomu z roku 2003, *Trzecia część* – będzie nim samowiedza piszącego, drażnienie języka, ale nie

jego rozkład, lecz próba wyciśnięcia ze słów czegoś więcej niż tylko znaczenie i tylko ekspresja. Tytułowa „część” dodana to zatem po prostu poezja, mówienie niesystemowe, anarchizujące, ponad podziałami na strukturalne opozycje; mowa wiązana wprawdzie, ale jakby otwarcie niedopracowana, surowa. W roku 2008 kolejna wolta, tom *Porwanie Europy* zawiera niemal same długie poematy, pisane językiem dyskursywnym, opowiadające historie, podejmujące tematy polityczne, historiozoficzne. Gdzieś ulotniła się elegancja klasyka, napięcie mistyka, krytycyzm lingwisty, został poeta-obywatel, nie wstydzący się publicystyki biograf epoki. W tomie *Od morza do morza* z 2011 będzie miejsce na własne załamania i zwątpienia oraz na mocarny pojedynek z Nicością, wreszcie cykl refleksji o katastrofie smoleńskiej. W tomie najnowszym, dopiero zapowiadany, już słychać czysto brzmiące tony biblijne...

W roku 2002 ukaże się antologia *Słuchaj mnie Sauromata*, autorski wybór poezji ukazującej codzienność polskiego życia w czasach świetności Rzeczypospolitej, zaś w roku 2016 *Palus Sarmatica*, brawurowa opowieść o Sarmacji w formie słownika wywiedzionego z bloga; prawdziwa sylwa wypełniona opowieściami obyczajowymi, analizami wierszy, polemikami historycznymi, komentarzami politycznymi, wreszcie prywatnymi wspomnieniami autora. Rok 2015 przyniesie jeszcze powieść *Wnuczka Raguela*: prostą historię pary młodocianych bezdomnych z dzieckiem, którzy próbują zadomowić się w sobie nawzajem, chcą stworzyć wspólnotę, pokonując własną słabość i cudzą przemoc. To będzie kolejna wersja pytania o wewnętrzną moc człowieka, o wartość międzyludzkich relacji, o tajemnicę daru życia. O współodczuwaniu z bohaterami decyduje tu nie sentymentalizm inteligenta, lecz trzeźwe doświadczenie egzystencji na poziomie fizycznego trudu bycia.

Krzysztof Koehler, uczestnik górskich maratonów, zdołał wypracować niezwykle oryginalną w dzisiejszych czasach rolę dla nowoczesnego poety, który nie chce być wyłącznie twórcą dzieł sztuki. Jego praca wykładowcy, popularyzatora i badacza staropolskiej kultury, współtworzenie filmów dokumentalnych, zaangażowana krytyka literacka, dziennikarstwo i publicystyka telewizyjna, a nawet świadomie podejmowane funkcje publiczne należą do konsekwentnie wypracowywanej postawy artysty odpowiedzialnego za wspólnotę.

BIBLIOGRAFIA

- Wiersze, Oficyna Literacka, Kraków 1990
- Nieudana pielgrzymka, Brulion, Kraków-Warszawa 1993
- Partyzant prawdy, Arcana/Fundacja Brulionu, Kraków-Warszawa 1996 (wiersze)
- Na krańcu długiego pola i inne wiersze z lat 1988-1998, Fronda, Warszawa 1998
- Słuchaj mię, Sauromatha. Antologia poezji sarmackiej, Arcana, Kraków 2002
- Trzecia część, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2003 (wiersze)
- Stanisław Orzechowski i dylematy humanizmu renesansowego, Arcana/Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Kraków-Warszawa 2004
- Domek szlachecki w literaturze polskiej epoki klasycznej, Collegium Columbinum, Kraków 2005
- Porwanie Europy, Towarzystwo Przyjaciół Sopotu, Sopot 2008 (wiersze)
- Od morza do morza, Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, Poznań 2011 (wiersze)
- Boży podżegacz. Opowieść o Piotrze Skardze, Wydawnictwo Sic!, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2012
- Wnuczka Ragueta, Wydawnictwo M, Kraków 2014 (powieść)
- Palus Sarmatica, Muzeum Historii Polski, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2016
- Kraj Gerazeńczyków, Arcana, Kraków 2017 (wiersze)